GAZETA POLSKA

Preumerata w miejscu kwartalnie złp. 12 — miesięcznie złp. 4. Ner pojedynczy gr. 10.

N^RO 321.

Prenumerata na prowincji z opłatą pocztową złp. 20 kwartalnie.

w Warszawie dnia 30 Listopada 1829 roku w Poniedziałek.

WIADOMOSCI HANDLOWE.

WARSZAWA. — Na ostatnim targu płacono: pszenicę 18 do do 22, żyto 9 do 10½, jęczmień 7 do 9, owies 5 do 6 zł. za korzec.

HAMBURG. — *Dnia 24 listopada.* — Obligacje udziałowe polskie na 1 grudnia żądano 109½, płacono 109¼; na 1 stycznia żądano 109⅞, płacono 109¾ k. za sztukę.

WIADOMOSCI KRAJOWE i ZAGRANICZNE

KROLESTWO POLSKIE.

— *Dyrekcja główna towarzystwa kredytowego ziemskiego.* Podaje do wiadomości właścicieli papierniów, iż potrzebować będzie na kupony następnych lat siedmiu, papieru ryz sto pięćdziesiąt lub nieco więcéj. Każdy mający chęć podjąć się dostawy wzmiankowanego papieru zechce w czasie jak najprędszym najpóźniéj zaś na na dzień 1 stycznia r. p., podać dyrekcji głównéj deklarację która ma obejmować nazwisko papierni jéj odległość od Warszawy i cenę po jakiéj ryzę dostawić może. Dyrekcja główna z swéj strony podaje warunki następujące: — 1) Papier być ma biały, dychtowny, nieprzebijający, format zaś jego taki, na jakim téraz w obiegu będące kupony są drukowane. Półarkusz trzyma długości łokieć jeden i pół cala, szerokości cali 18 miary polskiéj. — 2) Dyrekcja główna dostarczy własną formę i przeznaczy osobę pod któréj dozorem fabrykcja tego papieru odbędzie się. — 3) Całkowita dostawa ryz 150, musi być uskuteczniona najdaléj z końcem miesiąca września 1830 roku, wcześniejsze jednak cząstkowe dostawienia będą przyjmowane. — 3) Na ryzę rachować się będzie liber 20, a na librę arkuszy 25. Arkusze w robocie uszkodzone, nie będą do rachunku przyjętemi. — Senator wojewoda prezes *Miączyński.* Pisarz dyrekcji głównéj *Drewnowski.*

— *Kommissja rządowa spraw wewnętrznych i policji.* — Ogłasza niniejszém licytację in minus na dostawę cegły do budowy więzienia inkwizycyjnego w Warszawie. Ilość ogólnéj dostawy na rok następny 1830 potrzebnéj, oznacza się na miljon cegły. Jednakże dla dogodności właścicieli cegielni, wolno się deklarować na dostawy częściowe, czyli na partje, licząc najmniéj po 100,000 cegły na jednę partję. Główne warunki są następujące: — 1) Cegła winna być z materjału dobrego i dobrze wypalona, ma trzymać miarę zgodną z ogólnemi przepisami policji budowniczéj. — 2) Plac dostawy na miejsce fabryki w possessji Nro 2349 przy ulicy Pawiéj. — 3) Termina dostarczeń przy kontrakcie umówione, oznaczone zostaną. — Każdy przeto chcący podjąć się rzeczonéj dostawy, zechce przesłać do wydziału policji w Kommissji rządowéj spraw wewnętrznych i policji deklarację swą opieczętowaną, z dołączeniem próby cegły, wyrażając w téjże deklaracji, jaką ilość z jakiéj cegielni, po jakiéj cenie i w jakim czasie dostawić podejmuje się. — Termin do składania podobnych deklaracji do dnia 31 grudnia r. b. zakreśla się. — W Warszawie dnia 25 listopada 1829 r. — Minister prezydujący T. *Mostowski.* — Sekretarz jeneralny Aug. *Karski.*

Wiadomości Warszawskie.

— Mianowani zostali przez Kom. rządową sprawiedliwości pod d. 11 b. m., Józef Rzeszotarski komornikiem, a Jakób Abramowicz woźnym etatowym przy sądzie pokoju powiatu Sejneńskiego; Filip Asztemborski woźnym nad etatowym przy sądzie pokoju pow. Warszawskiego.

— Za pierwszą polską xiążkę drukowaną w Królewcu uchodził dotychczas *Katechizm Seklucjana* wydany tamże 1547 r. Tymczasem w tych dniach nabyła publiczna bibjoteka narodowa dziełko bardzo rzadkie dotąd bibljografom nie znane, które epokę powyższą jeszcze o kilka lat cofa. Jestto: *„Ustawa o zwierzchniei chwale Bożei, i o kościelnych ceremonyach na ten xtałt, yako się zachowawa w kościelech xięztwa Pruskiego."* Drukowana in 4to u Jana Weynreycha r. 1544. Dziełko to wspomina jeszcze o dawniejszych, odwołując się do pism, które w przedmiocie kościelnego porządku, już r. 1542 i 1543 w Królewcu i po polsku były drukowane.

— Dziś zimna stopni 3.

AMERYKA POŁNOCNA. — Miasta Zjedn. Stanów jako to: Washington, Georgetown i Alexandrja, zaciągnęły w Amszterdamie pożyczkę wynoszącą 3,750,000 zł. niderlandzkich (12,880,000 złp.), na budowę kilku rozpoczętych już kanałów. Kongres dał przyzwolenie na zaciągnienie powyższéj pożyczki.

— Donoszą z Nowego-Jorku pod d. 16 października: „Dnia 2 b. m. podał sekretarzowi stanu do spraw zagranicznych Fryderyk Torlade Pereira de Azambuya, list swój wierzytelny jako sprawujący interesa D. Miguela króla Portugalskiego przy rządzie St. Zjednoczonych, poczém był z urzędu przedstawiony prezydentowi. Z powodu uznania D. Miguela, dotychczasowy konsul portugalski Figaneire złożył urzędowanie swoje.

— Przed kilkoma dniami przybył tu dawniejszy mexykański kommodor pan Porter, i jak mówią przywiózł ważne depesze do rządu naszego.

— Jenerał Bravo i kilku jego ziomków, którzy dla zachodzących nieporozumień schronili się do Zjedn. Stanów, wracają teraz do Mexyku w zamiarze walczenia przeciwko Hiszpanom.

— Przekonano się licznemi doświadczeniami w Baltimore, że żagle okrętowe robione z przędzy bawełnianéj, lepsze

są od lnianych lub konopnych dotąd używanych. Nietylko że są tańsze od holenderskich i rossyjskich, ale trwalsze i szybciéj okręt posuwają; nie czernieją nawet tak prędko od kalaryfy jak zwyczajne.

— Podług listów pisanych z Orleanu, wojsko hiszpańskie z wyprawy mexykańskiéj, które zmuszone było przez burze szukać schronienia w tém mieście, wsiadło tamże na okręty z eskadry admirała Laborde, dla udania się do Tampico; mówią, że oddział ten liczy 600 ludzi.

AMERYKA POŁUDNIOWA. — W jednym z dzienników amerykańskich czytamy co następuje: — » Ameryka środkowa jest krajem prawdziwie nieszczęśliwym i we wszystkich częściach swoich zakrwawionym. Okropna wojna domowa, zalała i niszczy ten ogród Ameryki. Prowincja Nicaragua jest ciągle widownią najzaciętszéj wojny kraju z krajem, obywatela z obywatelem, brata z bratem. Leon i Menagua wojują przeciwko Grenadzie i Nicaragua, bez najmniejszéj a przynajmniéj pozornéj przyczyny i bez żadnego widoku aby ich zaciętemu sporowi koniec położyć można było. W Guatimali stan rzeczy był okropny. Mieszkańcy kraju San Salwador złamali kapitulację zapewniającą bezpieczeństwo osób i majątków, uwięziono 115 znakomitych obywateli i zabrano ich majątki dwa do trzech miljonów dollarów wynoszące. Słowem, Bóg jeden tylko wiedzieć może, kiedy ten kraj swobodniejszych doczeka się czasów, ale niestety podobno lata jeszcze upłyną nim to nastąpi. Salvadorjanie wydali odezwę zwołując nowe zgromadzenie kongresu ażeby ułożyć na nowo rząd federacyjny; tymczasem słabe są i dalekie widoki przywrócenia spokojności. «

— Donoszą z Mexyku pod d. 6 *września*, że kongres nadał prezydentowi na czas pięciu miesięcy, władzę dyktatorską, w celu wybrania 3 miljonów dolarów pożyczki przymuszonéj z całéj rzeczypospolitéj, z zapewnieniem 4 od niéj procentu.

— *Journal du Commeree* zawiera następujące doniesienia z Montevideo, wprawdzie nieco dawniejszéj datty (2 lipca) zawsze jednak na uwagę zasługujące, bo dają pewne objaśnienie tamtejszych stosunków handlowych. — » Od chwili zawarcia pokoju, używa kraj nasz najzupełniejszéj spokojności; reprezentanci nasi zajmują się ułożeniem ustawy, która będzie ogłoszona zaraz po jéj ukończeniu, zajmują się także rozmaitemi reformami i urządzeniami dobro kraju zapewnić zdolnemi. Jedna z ważniejszych czynności tychże, jest prawo tyczące się opłaty celnéj wchodowéj i wychodowéj, która sprawi, że port nasz stanie się główuym składem towarów Europy i Zjed. Stanów na potrzeby Boliwji, rzeczypospolitéj Argentyńskiéj, Chili i Peru. Jakiekolwiek przeszkody dla handlu sprawiać może niepokój panujący w Buenos-Ayres, zawsze jednak przewóz towarów kanałami Parana i Uruguay małym kosztem uskuteczniany być może, przeprawiając na małych statkach towary zagraniczne do Paraguay przeznaczone aż w środek stałego lądu. Tym sposobem nasze miasto otrzyma znaczną przewagę nad Buenos Ayres, lubo dogodny i bezpieczny port tego ostatniego miejsca nie mała ma wyższość nad portem naszym. Zaraz po zawarciu pokoju, zapowiedziano nam znaczne transporta towarów z europejskich portów, lecz czyli to że zapowiedzenia te były przesadzone, czyli, że przesełający obawiali się zbytecznego towarów nagromadzenia, tak mało dostaliśmy towarów, że słusznie na ich niedostatek utyskiwać można. Szczególniéj pożądane są artykuły mody i jedwabne materje francuzkie, płótna i wyroby bawełniane, których cena bardzo się podniosła. Dla braku monety krajowéj cyrkuluje u nas brazylska moneta miedziana i tak zwane piastry czarne czyli patagony tegoż kraju, uncje złote z hiszpańskim lub amerykańskim stęplem. Cło uiszcza się w trzech częściach srebrem, a w czwartéj części miedzią. Na jeden piaster rachują 800 reis czyli 8 realów; kurs innych monet nie jest stały i pewny; za piaster czarny czyli patagon, dają $10\frac{1}{2}$ do 11 realów, a za uncję złotą 21 do 22 piastrów. Towary europejskie jeżeli chcą mieć pomyślny odbyt, powinny być w jak najlepszym gatunku. Na suknie gotowe nie znajdzie kupca.

ANGLJA. — *Z Londynu d. 17 listopada.* — Xiąże Leopold Sasko-Koburgski spodziewany w Londynie d. 21 t. m. Dziennik nadworny utrzymuje, że sądząc z mowy tego xięcia, nie należy on do liczby ubiegających się o koronę Grecką.

— Hrabia Matuszewicz opuścił dnia 14 b. m. Londyn udając się do Petersburga.

— Słychać, że pewne wielkie mocarstwo zrobiło admirałowi Codrington propozycje, aby wszedł do służby jego.

— Jedna z tutejszych gazet manuje już xięcia Sasko-koburgskiego królem Greckim.

EGIPT. — Kurjer Smyrneński udziela następujących wiadomości z Alexandrji, pod d. 9 i 23 września: ,, Dnia 5 wpłynęła do tutejszego portu nowa fregata zbudowana w Marsylji kosztem wicekróla. Ten okręt przypłynął pod dowództwem pana Besson officera od marynarki francuzkiéj, którego wezwano aby pozostał w służbie wicekróla i przy dowództwie tejże fregaty. Przyjął to wezwanie, a wicekoól zwócił jego uwagę że jest pierwszym z chrześcjan, którego podobném zaszczyca zaufaniem. Między Arabami z kadetów morskich niedawno na kapitanów posuniętych, mało jest takich którzyby byli w stanie kierować okrętem tego rzędu, zdaje się przeto że pan Besson otworzył drogę innym Europejczykom, o których pasza Egiptu postara się nie zaniedba i do dowództwa okrętów linjowych użyje. Czynią już przygotowanie do budowy 4 linjowych okrętów, między któremi jeden o 96, jeden o 80, a dwa o 74 działach. Rząd wezwał kupców, aby się podjęli dostawy drzewa budulcu, miedzi i innych do okrętów potrzebnych materjałów, zkąd wnoszą, że zbroniono wicekrólowi sprowadzać drzewo z Karamanji. Z Londynu przybył okręt dawno już oczekiwany, z działami, kulami i innemi potrzebami wojennemi przez rząd zakupionemi. Z Marsylji przybyło na fregacie kilku officerów, przeznaczonych na nauczycieli i instruktorów do konnicy. Wicekról odbędzie wkrótce małą żeglugę po morzu, dla przekonania się osobiście o usposobieniu eskadry swojéj do obrotów morskich. Już przeszło od trzech miesięcy nie przybył ani jeden Tatar z Carogrodu, ale pasza ma wiadomości z stolicy od swego ajenta przy Porcie Ottomańskiéj, Hanibala Rossetti. Doktór Pariset przybył tu z towarzyszami swoimi z Cypru.,,

— *Z dnia 23 września.* — Skarb wicekróla ukończył już operacje z wymianą papierów wykupnych. Diskonto tego funduszu spadło z 20 na 5 procent. Jednakże obawiają się, że jeżeli wicekról pójdzie za popędem swojéj skłon-

ności do wielkich przedsięwzięć, nie obliczywszy pierwéj dostatecznie finansowych zasobów; a oprócz tego, jeżeli znajduje się w potrzebie] przesłać do Stambułu znaczne summy pieniężne w takim razie wkrótce znowu będzie zmuszony chwycić się szkodliwego wydawania bonów. W ostatnich dniach, oddalono wszystkich Turków przełożonych po wsiach, a w miejsce ich postanowiono samych Arabów. Już od lat kilku zamierzał wicekról otworzyć kopalnie w górach Kordofamu, zawierających w swém wnętrzu rozmaite rodzaje kruszców; teraz pośle tam towarzystwo angielskich górników, którzy w prowincji Seerconi zajęci byli bezskutecznem wyszukiwaniem węgli kamiennych. Niedawno przybył nareszcie tatar z Carogrodu, a przybycie iego utwierdziło pewność, że między Portą i a wicekrólem, jak naylepsze panuje porozumienie. Są jednak i tacy, którzy sądzą, że Anglja skłania wicekróla do ogłoszenia się niepodległym i że chce zamiarom jego być pomocną, a to w celu utworzenia nowego państwa, któreby dla nowopowstaiącego w Grecji, dostateczną równowagę utrzymywać zdolne było. Inni znowu mniemają, że podróż pana Drowetti do Paryża przedsiewzięta została dla przełożenia rządowi planu, aby z pomocą wicekróla przywrócił pod bezposrednie zwierzchnictwo sułtana, kraje Barbaryjskie. Podobne przywrócenie państwu tureckiemu posiadłości dziś prawie zupełnie niepodległych, byłoby i dla Europy korzystne, bo tym sposobem nie miałaby już więcej powodu obawiać się tego szkodliwego dla niéj siedliska rozbójników morskich. Tego rodzaju podboje odpowiadają widokom chciwego chwały wicekróla i jego przedsiebierczemu duchowi. Miałby on sposobność użycia swego wojska i swéj flotty w sposobie odpowiednim potrzebie i pożytkowi, i wybrzeża Afryki dostałyby się pod panowanie nowéj egipskiéj dynastji. Mehemed Ali już od dni trzech wypłynął z flottą swoją i krąży przed portem; on sam znajduje się na pokładzie nowéj fregatty przysłanéj z Marsylji, którą nazwał *Egiptia.*

FRANCJA. — *Z Paryża dnia* 18 *listopada.* — W rocznicę imienin swoich ułaskawił król 33 wojskowych osadzonych za rozmaite przewinienia w Montaigne.

— Hr. Laferonnays bawi ciągle w dobrach swoich; piérwéj nim pojedzie do Rzymu, będzie jeszcze znajdować się w stolicy.

— Wstąpienie hr. Labourdonnaye i obranie pana Rose w Bordo, są powszechnym przedmiotem rozmów salonowych i rozpraw dziennikarskich. *Journal des Debats* naznacza panów Montbel, Guernon de Ranville, Beugnot i Haussez, jako tych którzy albo zamienią dotychczasowe obowiązki albo na nowo wejdą do ministerjum. *Gazette de France* powiada, że o dwóch ostatnich nie masz nawet wzmianki. *Courrier français* mniema, że według wszelkiego podobieństwa, pan Montbell będzie ministrem spraw wewnętrznych, a jego miejsce w dotychczasowém urzędowaniu zastąpi P. Guernon de Ranville. *Globe* sądzi, że jeżeli pan Labourdonnaye wystąpi, hr. Bourmont i pan Mangin nie potrafią utrzymać się na urzędach. *Quotidienne* w ten sposób przemawia: » Kilka dni temu utrzymywały dzienniki liberalne, że pan Labourdonnaye zabija ministerjum obecnością swoją; teraz powiadają, że usunięcie się jego zada śmierć dotychczasowemu ministerstwu; ztąd wynika, że, czy P. Labourdonnaye będzie czy nie będzie ministrem, administracja zginąć musi. Co do nas, nie chcemy dwojakiego o panu Labourdonnaye głosić zdania. Jakiekolwiek będzie postanowienie jego, nie wątpiemy, że podała mu je uwaga i względy godne politycznego charakteru jego.

— *Courrier français* uważa za złe Monitorowi, że mówiąc o D. Miguelu, nazywa go królem; wnosi z tego zarazem, że uznanie D. Miguela ze strony Francji jest tak dobrze jak już ułożone.

GRECJA. — Donoszą z Syra pod d. 9 października, że xiąże Kantakuzeno przybył tam w tajnych zleceniach prezydenta Grecji, który nie długo po nim nadjechał także w towarzystwie Nik. Kalergi na okręcie parowym *Merkury.*

— Admirał Tombasi umarł na wyspie Hydra w swém rodzinném mieście; umarł także w Eginie znany Danesi z Syra.

— Stolica rządu ma być przeniesiona z Eginy do Napoli di Romanja.

HISZPANJA. — *Z Madrytu dnia* 14 *listopada.* — Król i królowa Neapolitańscy z córką swoją a przyszłą królową Hiszpańską spodziewani są dnia 16 w Aranjuez, zkąd po wypoczęciu, dnia 18 odprawią wjazd uroczysty do Madrytu. Piérwszy minister króla Neapolitańskiego Medici, spodziewany w Madrycie na dni 14 przed monarchą swoim; jak mówią, ma polecenie nakłonić króla do podpisania powszechnéj amnestji.

— Znany wielko-rządca Galicji Nazario Eguja, odebrał w zeszłym tygodniu depesze z Leon, przy otwarciu których przez wybuch zamkniętego w nich tak zwanego srebra trzaskającego, w rękę, w twarz i piersi raniony został. Szczęściem że miał twarz trochę na stronę obróconą gdy pieczęć odrywał, bo nieomylnie byłby zabity. U ręki urwało mu kilka palców, tak, że ją trzeba będzie ucinać. Niewiadomo kto jest sprawcą téj zemsty, bo oddawca depeszów ubrany po kurjersku przyszedłszy do domu w którym jenerał mieszkał, oddał je szwajcarowi prosząc aby potrzymał oddaną paczkę tak długo tylko, dopóki on nie powróci z poczty, gdzie wysiadając drugą podobną paczkę z listami zapomniał. Oddalając się dodał wszakże, że gdyby dłużéj nad 10 minut zatrzymał się na poczcie, aby w takim razie nie czekając jego powrotu, oddano depesze wielkorządcy bo są bardzo pilne. Tak się też stało.

MAROKO. — Gazety francuzkie donoszą z Tangieru pod d. 28 października. »Pan Ellis wicekonsul angielski przybył tu z Giberaltaru na fregacie angielskiéj. Przypadek który miał w Giberaltarze gdy go na fregatę przenoszono, stał się lekarstwem w jego słabości: wpadnięcie do morza miało ten skutek, że odzyskał przytomność umysłu i jest znacznie zdrowszy. Nowy konsul angielski zamierza jechać do Maroku gdzie chce przedstawić się cesarzowi i oddać mu zwyczajne podarunki. Dwaj synowie konsula Duńskiego będą mu towarzyszyć i sądzę powszechnie że mają zlecenie załatwienia nieporozumień między Austrją i Marokiem, wiadomo bowiem, że dotąd konsul Duński używany był za pośrednika ze strony rządu austrjackiego przy cesarzu marokańskim. Zupełne zaniechanie kroków nieprzyjacielskich ze strony pana Bandiera komandora austrjackiego, nadaje temu domniemaniu nie małą wagę.«

TURCJA. — W liście pisanym ze Stambułu dnia 12 października, donoszą prócz wiadomego już przbycia admirała ¡Malcolm, następującą jeszcze okoliczność. »Sułtan oświadczył życzenie widzieć syna dowódzcy fregaty angielskiéj, 10letniego chłopca, którego zawieziono i przedstawiono mu w koszarach w Ramis-Czyflik. Sułtan pieścił się z nim i darował mu złoty, kamieniami wysadzany i cekinami napełniony Zarf, to jest miseczkę czyli spodek od filiżanki. Przywołano potém krawca, który w obecności sułtana wziął małemu miarę na mundur officerski regularnego wojska. — Dnia 10 przybył do Stambułu officer rossyjski z Adrjanopola, syn sławnego wędrownika Krusenstern, i nie masz dnia w którymby officerowie i gońcy z główněj kwatery nie przybywali i napowrót nie odjeżdżali. Dnia jutrzejszego popłynie ztąd fregata *Armida* do Smirny, a na jéj pokładzie udaje się jenerał Hullot, jak sądzą do Morei, oraz panowie Digeon i Masson przeznaczeni na tłómaczów przy francuzkim konsulu jeneralnym i rezydencie baronie Rouen w Eginie. Zresztą panuje w stolicy zupełna spokojność. Burzliwe poruszenia janczarów ustały i głowy nie spadają już więcéj. Między okrętami które ostatnim razem przybyły z morza Białego, uważano kilka z banderą rossyjską.

— Gazeta powszechna umieściła pod datą 4 listopada, następującą z Semlina odebraną wiadomość: »Dowiadujemy się; że wszystkie punkta o które jeszcze zachodził spór między hr. Diebitschem a pełnomocnikami Porty w Adrjanopolu, są załatwione; a pasza Skutaryski, który miał śmieszny zamiar zrobienia dywersji i wyparowania siłą z Adrjanopola hr. Diebitscha, usłuchał nareszcie rozkazów Porty i skończył wyprawę swoję na poruszeniach pod Philippopel. Odpowiedź jaką odebrał tenże pasza od hr. Diebitscha przekonała go, że w walce którą zamierzał, nie było laurów dla niego i że zuchwałość podobna widoczny upadek za sobą pociągać dla niego musiała. Niektóre brygady wojska rossyjskiego miały już wydane rozkazy, ażeby za najmniejszém poruszeniem Albańczyków Mustafy-paszy, uderzyli na niego. Porta wydała już także rozkazy względem przyłączenia 6 powiatów do Serbji, a twierdza Dziurdżewo już wojsku rossyjskiemu oddana została.

WIADOMOSCI NAUKOWE.

Uwagi nad Europą.

(*Dokończenie.*)

Morze Sródziemne, nie licząc morza Adrjatyckiego i Archipelagu, rozciąga się na 38,000 mil kwadratowych. Chociaż oblewa część Afryki i Azji od zachodu, jednakże przez swe znaczne odnogi w Europie, zdaje się tylko jéj wyłącznie cywilizacji sprzyjać i niemniéj jest sławne pod względem fizycznym jak historycznym. Pod względem fizycznym: że napływ wody z Oceanu Atlantyckiego jest znaczniejszy, jak wpływ, i że trudno sobie wytłómaczyć, gdzie się zwraca ten ogrom wody morza Sródziemnego; zdaje się tylko, że ubywa jéj chyba część wielka przez ulotnienie pary tylu podziemnemi jéj wysp ogniskami działanéj. Pod względem zaś historycznym: że wybrzeża morza tego, były niegdyś miéjscem najważniejszych wypadków w historji starożytnéj, miejscem żeglugi Fenicjan i Kartagińczyków, wojen Punickich i znakomitych czynów Greków i Rzymian. Po większéj części wyspy morza Sródziemnego i największe z pomiędzy nich, leżą przy brzegach Europy, słusznie więc, że ta część ziemi sądzi mieć większe prawo do posiadania tychże, jak Afryka i Azja. Nazwisko morza Sródziemnego jest bardzo właściwe, bo leży pośród trzech części świata.

Morze Północne, albo *Niemieckie* chociaż ma ujście przez wąski kanał, uważać możemy za odnogę Oceanu, a to tem słuszniéj, że się w dalszym dopiéro ciągu z morzem Wschodniém łączy. Właściwe połączenie się morza Atlantyckiego z Niemieckiém, jest przy wyspach Shettlandskich i Bergen. Wyprawy wojenne Normandzkich rycerzy, zabory w Anglji Duńskich królów, zjednały mu oddawna historyczną wartość.

Morze Wschodnie czyli *Baltyckie*, rozciąga się na 10,000 mil kwadr. nie licząc odnogę Botnicką i Finlandzką, bo z temi obszerniéjsze byłoby jak morze Sródziemne. Wyspy Alandckie dzielą te dwie odnogi jakby na dwa oddzielne morza. Wązki kształt Baltyku, z głębokiemi odnogami swemi, przynosi pod względem związków między narodami nieocenione korzyści. Od samego początku cywilizacji, panuje w krajach oblanych morzem Baltyckiém a to z powodu ujścia do niego wielu znacznych rzek, prawie z pośrodka stałego lądu Europy płynących, nadzwyczajna czynność handlowa, która zwrastającą cywilizacją Rossji i Polski pomnażać się będzie. Morze Baltyckie jest miejscem przeprawy płodów leśnych i kruszców dla nadbrzeżnych krajów północnych, jak niemniéj bydła i płodów rolniczych dla prowincji południowych, a mianowicie lnu i konopi, téj ważnéj w państwie rossyjskiém gałęzi rolnictwa i handlu. Morze to w ostatnich czasach cieszyło się błogosławieństwem pokoju, będąc przedtém przez wiele wieków siedliskiem wojen i zabiegów polityki. Przez nię to poniósł Odin pierwszą cywilizację do Skandynawji, na jego to wodach staczali jéj mieszkańcy krwawe walki z dzikiém pogaństwem. Z usilnością starały się miasta hanzeatyckie swój handel do portów morza tego rozszerzyć, i nieraz wody jego zarumieniła krew walczących Rossjan, Finlandczyków, Szwedów i Duńczyków. Umiał Piotr wielki ocenić położenie morza Baltyckiego kiedy na jego wybrzeżach stolicę państwa założył. Uderzające podobieństwo zachodzi między morzami oblewającemi Rossję. Ma ona z jednéj strony przejście z morza Azowskiego na Czarne, a z drugiéj strony z odnogi Finlandzkiéj do Baltyku. I na obu wodach postęp Rossji tamowany być może z jednéj strony Bosforem i Dardanellami, z drugiéj Bełtem i Sundem. Archipelag zaś w tém jest podobny do Kategatu, że środkuje między większém i mniejszém morzem. — Nieraz przekonano się, jak ważnym jest przesmyk z morza Baltyckiego na Ocean, i z tego to powodu w latach 1658 i 1801 przyszło do wojny. Od Bełtu lub wysp Baltyckich, ma morze nazwisko Baltyckiego, jest mniéj gwałtowne jak morze Północne ale ma tém niebezpieczniejsze brzegi, ukrywając przy nich mnóstwo skał. Wznoszenie się i opadanie morza Baltyckiego daje się tylko przy Bełtach spostrzegać, to może być skutkiem słabszego działania xiężyca na powierzchni niżéj rozciągającego się morza. Od północnego położenia i wolniejszego ruchu, wody jego są zimniejsze od wód innego morza, leksze nawet, co pochodzić może ztąd, iż mniéj zawierają w sobie części solnych lub że znaczną ilość wód rzecznych przyjmuje w wązkie swoje koryto.

WIDOWISKA W STOLICY

GABINET TOPOGRAFICZNY w salach redutowych.

W DRUKARNI GAŁĘZOWSKIEGO I KOMP. PRZY ULICY ŻABIEJ Nro 472.